

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

A komor Wekerle.

A csalódások bolond politikai képei után, a legkülönböesebb csalódásba most megy bele — dehogyan az ország, dehogyan — hanem a politika. Mert hogy ami a hárszabályügy óta történt, az a politikai bölcseségeknek a komikum határát, biz isten, túllépő csalatkozása volt mindvégig, az bizonyos. A legutolsó események Andrásnyval pedig azon csalódásnak a szövevényei voltak, amelybe szintén kész volt már a politika beugrani, ha Andrásny beugrik. Andrásny nem ugrott mint kos, és így a nyáj sem ugorhatott. Megállt. Olyanformán tett, mintha kezdené észrevenni, hogy csakugyan csalódások ugratják.

Erre pedig mit tesz a bölcs politika? Vár, vár, hogy az, amiben ma csalódik, holnap realitás lesz és akkor majd rohanhat megint tovább. Hiába, a természetét meg nem tagadhatja! És most megbékül valamiben, hogy kivárja a holnapot. A ma lehetetlen, hátha a holnap lehetséges lesz.

Addig pedig jöjjön valaki, aki épen csak lehetséges. Jöjjön Wekerle. A skartba helyezett Wekerle, aki oly bámulatos jó hangsúllyal mondogatja, hagyják őt békén a közigazgatósági bíróság elnöki székében, hogy annál kevésbbé

hagyják. Vitték Bécsbe, a király elé. Wekeriét, Wekerlét! Aki Bécsben úgy eljátszotta játékait! Akit a király is csak kénytelenségből méreget újra, hogy no, addig ameddig, ha már más nincs. Átmeneti alaknak, isten neki.

Tehát Wekerle az átmeneti alak. Eleve is a holnap illúziói közt a mai realitás. Csakhogy micsoda realitás. Nem komikum-e hogy az illúziók kalamajkája után legújabb illúziójával éppen Wekerlébe botlott a politika, Wekerlébe, aki eddig a legreálisabb politikus volt? Hogy ez a reális politikus lenne az, akin a politika tovább szöheti amaz illúzióit, hogy utána, igen, majd utána, az igazi politika majd csak akkor kezdődik. Wekerle, akit lekötöttek a politika országútjáról, láncra fogták, hogy ne marakodjék tovább: a láncon szelidült volna meg annyira, hogy komolyan képzelik: ő az a szelki kezes, aki épp beválnék mutatóba, hogy íme van miniszterelnök.

Igaz, Wekerle volt olyan okos komondor, hogy a láncait nem tépte, hanem guggolt. Okosan várt; tudva, talán szinte látva, hogy jön még itt olyan hűhó, amikor nem láncon lesz neki a helye. A politika udvarán járókat nemcsak hogy sohse marta, de még csak meg se ugatta. De ugyan menne-e Wekerle újra a marakodásba, ha nem volnának meg a fogai? Micsoda illúzió, hogy ép ezek a fogak volnának azok, amelyek csak azért fogjanak meg valamit, hogy újra eleresszék.

Ez a komor, illúzióktól legmentesebb politikus, aki a láncon csak még komorabb lett, s aki úgy tudja, melyik csomóban hol kell a dolgok lába szárát megfogni, ez nem azért jön, hogy menjen. És ha a politika nem vált volna már be a csalódásoknak oly tökéletes bohózatául, tán észre is vennék a hős és nagymellű férfiak, mily csodálatosan tökéletes a harmónia ép a mai állapotok és Wekerle közt.

Mennyire ugyanaz a helyzet, mint nemrég valamikor, midőn az országon egyetlen nagy áramlat zúgott végig, az egyházpolitikai reformok korszaka. Most ugyanaz a helyzet a parlamenti reformmal, a választói jog reformjával. Ugyanúgy áll Wekerle ehhez, mint amahhoz. A láncra vert liberális, szociális, reális, erős fogú Wekerle ezt meg ne ragadná? És ha megragadta, végig zúg az országon most is a nagy áradat. Legelőbb lesodorja az országközi párt politikai bohózatkulisszáit, és áll ki mellé, ki ellene. Aztán pedig hadd sodorja le az egész parlamentet, hadd jöjjön az új, a másképp választott, amelynek választásán hány meg hány mai politikus kapkod majd a feje után, hogy politikus-e ő, vagy sem?

Wekerle, a komor, nagy ravasz egy dolgot bizonyosan másképp tud, mint akik őt tolják, türik, vagy sajnálják. Emezek azt hiszik: a politika az, ami ma a lehetetlen, és azért van minden parlamenti gabalyodás és ezért várják azt, aki a politikába rendet hoz. Wekerle meg azt hiszi, dehogy a politika a lehetetlen, a politika soha sem lehetetlen, ami lehetetlen — és mikor magában van, kiszélesedik szép nagy mosolygó szája, s kicsillan a politikus kemény, erős, sehogy sem odvas szemfoga — ami lehetetlen: az a parlament.

Hogy ki van illúzióban, a politikai nyáj-e vagy Wekerle, majd elválnak. Annyi azonban bizonyos, hogy ez a mai politikai világ logikusabban nem fordulhat fel, mint végül is egy csalódáson, azon, hogy Wekerle jön és Wekerle lesz az, aki megy. Hihetőbb, hogy Wekerle jön, s a parlament megy és új választási törvénnyel jön mihamar egy egész más új politikai világ.

M. H. K.

A magyar vámterület dicsérete.

Irta: Papp Dávid dr.

Amíg a nagy politika, helyesebben a nagy politikai machináció folyik, a kiválóan tanult, példátlanul szorgalmas és hasznos elméjű Papp Dávid dr. nagy könyvet írt az önálló vámterület mellett. Papp Dávid, minden konzervatív hajlandósága ellenére, egyike a legbátrabban utat törő és előre törekvő alakoknak, akikben nagy a tehetség és a nagy kedv a látszólagos fejlődésközben igazán szolgálni a fejlődést. A fiatal nemzetgazda politikusok között egyet sem tudunk nála jobbat és előadási módjára hozzáférhetőbbet. Ime itt új, nagy hatást keltő de lármát és port nem verő munkájából az erre vonatkozó önálló részlet:

Az ország lakosságának természetes szaporodása a munka-alkalmak növelését követeli.

Nem lévén elég munka-alkalom az ez idő szerint kereső lakosság számára sem, és a keresetforrások nem szaporodván a népesség természetes növekedésének arányában, a lakosság kivándorlásra van utalva, mely ma már oly mérveket ölt, hogy a százezret meghaladja az évenként kivándorlók száma, kikben az ország legjobb és legerőteljesebb munkaerejét veszíti el.

A kivándorlók egy része kétségkívül minden munka-alkalomtól függetlenül is idegenben keresné boldogulását; erre indítják ezeket a kivándorlásra való csábítáások, sok esetben családi viszonyaik; de a kivándorlók túlnyomó része megfelelő keresetforrások hiányában hagyja el az országot és

ezért e kivándorlás csak a munka-alkalmak szaporításával, új keresetforrások nyitásával lesz csökkenthető.

A földművelés, bármely magas fokra emeltessék is, újabb munkaerő lekötésére nem alkalmas; a gépek használata mindinkább el fog terjedni, és azért jövőre kevesebb munkaerőre lesz annak szüksége.

A tökéletesebb gépek alkalmazása ugyan az iparban is felszabadít munkaerőt, de nem absolute, hanem csak relative, mert amennyi munkaerő így felszabadul, rendszeren legalább ugyanannyit, sőt többet köt le a gyártási eljárásokban beálló változás, az előkészítő, kiegészítő vagy kikészítő munka, szóval a fejlődő iparral természetesen emelkedik a szükségelt emberi munkaerő mennyisége és minden újabb ipartelep egyúttal újabb munka-alkalmat is jelent.

Földművelésünk érdekei sürgősen követelik a belső fogyasztás növelését. Nyersterményeink fölös mennyiségével külső piacokra vagyunk utalva és mennél belterjesebbé fog tétetni mezőgazdasági termelésünk, annyival nagyobb lesz termelési fölöslegünk és így földművelésünk függő viszonyának még további növekedése fog bekövetkezni. Fokozza ennek a viszonynak kedvezőtlen alakulását még az a körülmény is, hogy a nyersterményeinket ez idő szerint leginkább fogyasztó államok maguk is a legkomolyabban törekszenek nyerstermelésük emelésére, illetőleg védelmére és így mind kedvezőtlenebbé válik hazai nyerstermelésünk helyzete.

Csak az ország belső fogyasztásának és nyersterményeink ipari feldolgozásának emelése képes a földművelés viszonyait lényegesen javítani: mert eltekintve attól, hogy az ipar fejlődése révén a kivándorlók nagy része itthon tartható, tehát a fogyasztók száma növelhető, az ipari munkások fogyasztó képessége nagyobb a mezei munkásokénál.

A mezei munkások keresetviszonyai az ipari munkásokéval összehasonlítva, aránylag szerények. Különösen annak következtében, hogy a kereset — a kisebb számú állandó alkalmazott kivételével — nem folytonos az egész évben, hanem annak körülbelül csak felére van korlátozva. Az ipar-

ban ez a korlátozás — egyes időszakai üzemeket kivéve, — nincs meg, itt a kereset állandó, és a munkabérek a mezeti munkások bérénel rendszerint nagyobbak.

De lényegesen befolyásolja a hazai fogyasztást a hazai nyerstermelés anyagainak az ipar által való üzemi feldolgozása is, mely megfelelő ipari fejlődés mellett hatalmas tényezőjévé leend földművelési viszonyaink javításának.

A hazai földművelésnek tehát elsőrangú érdeke, hogy az iparos népesség és ezzel a fogyasztók száma lehetőleg növeltesék, vagyis érdeke a nagymérvű iparfejlesztés.

De szükséges a nagymérvű iparfejlesztés az általános közgazdasági viszonyok javítása érdekében is, tekintet nélkül a kivándorlásra és a földművelés különleges érdekeire.

Az egészséges közgazdasági élet egyik alapfeltétele a különböző termelési tények egymásra való hatásának lehető biztosítása.

Az országnak mai egyoldalú gazdasági rendszere mellett nagyon kevés foglalkozási ág van az östermeléssel oly szoros kapcsolatban, hogy egymásra való kölcsönös hatásuk a munkaköröket tágítaná. Ez a kölcsönhatás leginkább a nagyiparban érvényesül, a melynél egyik vállalat közvetlen fogyasztója más vállalatok egész sorozatának, annyira, hogy a mit az egyik termel, az a másiknak csak félgyártmánya vagy segédanyaga és annak, hogy az egyik boldoguljon, feltétele a másiknak létesítése.

Minden új iparvállalat az iparok egész sorozatának új munkaalkalmát jelenti és minden új iparág nagyobbmérvű meghonosítása segítő és kiegészítő iparágak egész sorozatának kiinduló pontja.

Kölcsönösen növelve tehát az egyes iparágak termelését, ezzel pedig közvetve hatást gyakorolva az egész munkapiacra, így válik az iparfejlesztés az általános közgazdasági helyzet javításának egyik fontos tényezőjévé.

Az ország mai egyoldalú gazdasági rendszerének következménye a nemzeti vagyonosodás aránylag lassú emelkedése. A földművelés aránylag nagy tőkét tart lekötve kis

kamatozással, az ipar kisebb tőkékkel ellenben nagyobb kamatozást biztosít.

Egyoldalú nyerstermelő állam létünkre ugyanolyan értékű nyerstermék-kivitelünkért ötszörte nagyobb tőkénk áll a földbirtokba lekötöten, mint a mit ezen kivitelünknek megfelelő értékű ipari behozatal fejében a hozzánk exportáló ipari államoknak kell ipari tőkékben lekötve tartaniok, vagyis az ipar ugyanazon tőkével ötszörte nagyobb értékeket hozhat forgalomba, mint a földművelés. A nemzeti vagyonosodás érdekei mellett nagy jelentősége van az iparnak a nemzeti kultúra szempontjából is. Nemcsak annyiban, hogy gyarapítva a keresetforrásokat, képesebbé teszi az országot kulturális igényeinek kielégítésére, hanem az által is, hogy kulturális igényekkel bíró elemeket köt le nagyobb számban, tehát ezen a réven is a nemzeti kultúra szolgálatában áll.

Mindezeken kívül még az államháztartás érdekei is sürgősen követelik a mai egyoldalú gazdasági rendszer mielőbbi megváltoztatását és nagy arányú ipar teremtését.

A földművelés egymaga az állam mai szükségleteit is alig képes biztosítani, még kevésbé lesz arra képes fejlődő közéleti viszonyaink mellett; sőt természeti esélyei kockázatosak az államháztartás egyensúlyát, ha más állandóbb és így biztosabb és e mellett nagyobb teherviselési képességgel bíró termelési tényező azt ki nem egészíti.

Az ipar nemcsak a foglalkoztatott munkások nagy száma és ezek közvetett adózása révén, nemcsak az egész közgazdasági helyzetre való hatásával növeli az adózóképességet, hanem maga is állandó és lehető legbiztosabb adó-, illetve jövedelmi alapot képez, még pedig annyival nagyobb, amennyivel nagyobb a forgalma, amely az állam vasúti, posta- és távírdai és jövedéki bevételeit tetemesen fokozza.

Az 1901. évben eszközölt gyári felvétel szerint — melynél csak a termelés szempontjából figyelembe jöhető üzemek képezték felvétel tárgyát — 2642 gyári üzemben 259,464 személy volt alkalmazva. A legszerényebb átlagszámítás szerint

is 700 koronában véve fel egy-egy alkalmazott évi javadalmát — a mi annyival inkább vehető, mert a kereskedelmi és műszaki tisztviselők fizetése is benne foglaltatik az átlag-számításban — az említett 259,464 személy évi munkakeresménye 181.624,800 kor. A munkások jövedelmének legalább 10%-a fogyasztási adó alá eső cikkek élvezetére esvén, az állam bevétele csupán ezen a címen 18.162,480 korona. Ha már most ugyanoly arányba állítjuk az ipari és földművelési munkások fogyasztását, mint a melyben azoknak munkabérvizonyai vannak, akkor egy-egy földművelési munkás fogyasztása csak felét képezi az ipari munkás fogyasztásának és így, ha ez a 259,464 személy a földművelés szolgálatában állana, csak ezen egy címen is kereken évi 9.000,000 koronával volna az állam bevétele kisebb, eltekintve attól, hogy ez esetben a mezőgazdasági munkabérek még csökkentésnek is vettetének alá, a mennyiben ugyanazon munka-alkalmakra nagyszámú munkakereső jutna és mennél nagyobb a munkakereslet, annyival kisebb a munkabér.

Mindezeknél fogva tehát az önálló vámterület nemzeti, földművelési, általános közgazdasági, nemzetvagyonosodási és állampénzügyi szempontból nemcsak indokolt, hanem feltétlenül szükséges is.

A japán flotta története.

Irta: Jvazaki báró.

A hajóépítés művészetének ismerete oly régi a japánoknál, hogy eredete túlmegy a történeti nyomokon. A legrégibb adat erre vonatkozólag Jimmu császár keleti hadjárásával s a Kr. e. 667. évi nagy győzelemmel van összekötve, amelyben a császár Hyuga-ból Szettszu felé tengeri had élén nyomult előre. Ezután Szuijin császár alatt (Kr. e. 80—90-ben) adatott ki parancs hajók építésére, amelyek segélyével Észak-Japán vad törzseit akarták a japán uralomnak alávetni, valamint a szemben elterülő (ma a kelet-szibériai) partok népeit. 200-ban Kr. u., amikor Jingo császár Koreába tört, állandó hajóösszeköttetés kezdődött ezzel az országgal és Kinával. Tehát már ekkor tudtak a japánok tekintélyes nagyságú tengerjáró hajókat építeni.

A tizenhetedik században kereskedő hajók szeltek a tengert a filippini szigetek, Sziám, sőt Mexikó felé. Ezeknek a hajóknak építési módja, kinézése felől azonban mit sem tudunk. Tekintve azonban, hogy a japán vizeken akkoriban a sok spanyol és portugál hajó kalandozott, valószínű, hogy ezektől az európaiaktól tanulták meg a nagy tengeri hajók építésének módját.

A rohamos fejlődést egyszerre megakasztotta a Tokugava-dinasztia politikája. Ez a kormányzat ugyanis azt tartván, hogy a katholicizmus, amelynek meghonosításán a spanyolok és portugálok nagyban fáradoztak, a nyugalmas békét veszélyezteti, ennek elkerülésére megtiltott minden érintkezést a külfölddel, a hollandusokat és kínaiakat kivéve, akiknek megengedettett Nagaszaki kikötőjének kereskedelmi célokból való használata. Nagy hajókat egyáltalán nem volt szabad japánoknak építeniök, csupán kis vitorlásokat a parti kereskedés számára. A XIX. század közepén Oroszország, Anglia, az Egyesült-Államok, de különösen Amerika részint barátságos, részint követelőző magatartása ébresztette fel az elzárkózott nemzetet hosszú álmából, aminek következményeképp a dinasztia belátta a külérinkezés jelentőségét s egy tengeri flotta megteremtésének szükségét.

A régi rendszer miatt azonban nem volt már ember Japánban, aki alaposan értette volna a hajóépítés mesteriségét. Voltak azonban olyanok, akik már jártasak voltak a

nyugatiak tudományaiban és művészeteiben. Egyelőre csak azt tehette a Tokugava-kormány, hogy a régi hajóépítési tilalmat magában foglaló törvényt megszüntette. Az ezt eszközöző proklamáció közvetlen eredménye az volt, hogy az ország különböző részeiben európai mintára új fajta hajókat kezdtek építeni.

A fejlődésnek nagy lökést adott egy véletlen esemény. 1854-ben a Simoda kikötőjében horgonyzó orosz hajót tönkretették és elsüllyesztették a hullámok. Mivel a hazatérésre most már nem állott rendelkezésükre hajó, két új hajó készítését határozták el, amely munkához sok japán iparos segítségét vették igénybe. Ezeknek kitünő alkalom volt ez arra, hogy az európai hajóépítési módszert megismerjék. Nemsokára ezeket bízta meg a kormány bizonyos számú új hajók elkészítésével. A legtöbbjét ezeknek a munkásoknak a sogunatus flotta-osztályában helyezték el állandóan s idővel annyira gyarapították ismereteiket, hogy belőlük került ki a jokozukai flotta-hajógyár munkásaiknak zöme.

1855-ben Hollandia királya egyik hadihajóját ajándékba küldte a Tokugava-sogunak, aki azt Nagazekiba küldte állandó iskolahajóként. Ugyanakkor több ahhoz értő mester érkezett Nagazakiba Hollandiából s közülük többet ottmarasztalt a sogun, hogy az iskolahajón a megfelelő tudományokra oktassák a tanítványokat.

Ez volt a kezdete a japán flottának.

Ezután nagy intézeteket építettek a hajóépítés tudományának elsajátítására, műhelyekkel kapcsolatban. 1861-ben készültek el a műhelyek s ezekből fejlődött ki az a nagy és virágzó vállalat, amely Mitsu Biszhi-hajógyár és gépműhely néven ismeretes.

A tengerész-kadétek Nagaszakiban nemcsak hajóhadászati és lövészeti tanulmányokat folytattak, hanem hajóépítést is hallgattak a hollandi mesterektől. Nagaszakiban s később a kedvezőbb helyzetű Jokozukában építetett a kormány nagyszabású hadihajó-gyárat. A nagaszaki-i átment a Mitsu-Biszhi magáncég tulajdonába.

A nagy reform kezdetével, 1868 óta gyors ütemű fejlődés tapasztalható, úgy a kereskedelmi, mint a hadihajók készítése tekintetében. A kormány egymás után állít fel új és új hajó-gyárat.

A hajóipar valódi kifejlődésének dátuma azonban a japán-kinai háború befejezésének időpontja. 1896-ban hajózási és hajóépítési védőtörvényt bocsátott ki a kormány, ami még nagyobb méretűvé tette a hajóipar terjeszkedését.

A Lotz-kiállítás.

Irta: Méray-Horváth Károly.

Tisztább, üdébb művészi klíma még tán sohasem honolt a művészház csarnokaiban. Amit Feszty és társai e kiállítás egybehozásával cselekedtek, az szinte templomi kultusza, talán nem is csupán egy csudálatos, nagy művészember geniejének, hanem a művészet egy oly világának, amely csakugyan egy egész világ. Minő világ!

Minden erőteljesebb művészi egyéniség felöleli a világ egy-egy darabját s csinál belőle megkapót. Ahogy egy-egy vonását, képét a látottaknak s a belőle elképzeltnek, formáltaknak kialakítja, az az ő egyéni vonása is, az ő művészi ereje. A duzzadó erőteljes művészi egyéniségek kora a mai kor. Mennyien vannak, akik a világnak egy-egy darabját, részét, színben, formában valami új nézéssel, látással állítják elénk. A geniének annyi vonása csillog a tehetségeken! De egy-egy egész világ oly ritkán kerül. Nem is az embereken múlik, nem is szegénység, inkább embaras de richesse: a világ képeinek gazdagsága a multak szépségeiből, a jelen színes kavardásából és a jövődőknek épp forrongó, alakuló, gigantikus, új érzelmeket és eszméket rejtő bizonytalan képeiből. Ami lelki kitörések, ami szenvedélyek kelnek a művészet birodalmában, ma mind innen kelnek. Csupa forrongás minden művészi lélek, hódításvágy, harcoló szellem az elmúlt ideák s a jövődők határain . . .

Mindebből nincs ott a Lotz-kultusz áhítatos templomi

csarnokaiban semmi. Szinte Beethoven jut az embernek eszébe, a nagy süket. Csakhogy most formák s színek szimfoniái kelnek. Elzárkózva az egész világtól egy egész művészi világ. Amint Beethoven számára nem volt más, csak muzsika, Lotz számára nem volt egyéb, csak forma, forma és szín. A forma nem mint valaminek a formája, hanem maga a forma. A forma az ő legistenibb alakulásában, az ifjú test szépségében. Nem látott, nem nézett egyebet, nem mondott nem mesélt egyebet, nem képzelt, nem rajzolt mást, hite vallása volt: a testi tökély, a fiatal szépség és főleg a lány. Mint ahogy Beethoven muzsikájától megnépesül a lég, ahol halljuk — angyalok kara lebeg, szirének szállnak — úgy szinte megnépesül most ott a művészháznak a tört napvilágos fénye s behunyt szemmel is lelkünkbe kavarodik a testi szépségnek formákban kelő félig álma, félig költészete. Amíg nem így együtt láttuk Lotz egész művészetét, addig csak a nagy mester tökéletessége a maga nemében, a maga művészi iskolázottságában volt a megkapó. Tudtuk, hogy nagy művész. De minden új munkája mind csak a művészembernek, Lotznak a kiválóságát mutatta. Ahogy azonban most így együtt van egy művészi lélek, az ő teljes egészében, egyszerre elevenen szinte egeknek szárnyal egy lélek egész világa, elvész az ember, elmarad a múlandó, elfelejteti ő maga, a művész, a föld porát s benne vagyunk abban a világban, amelyben az ő lelke élt, abban a szellemben, mely az ő világában élt. És ez tölti be a csarnokokat: egy óriási, költői, művészi, álmodó léleknek egész világa.

Álom a test tökéletességéről: mindig és mindenben ez az egy az ő világa. Nem látott csak angyalt, istennőt, az embernek csak a tökéletes alakját. Mezítelen isteni tökélyében minden akt a test szépségének egy-egy himnusza. Amí hazugság, mihelyst más, mint álom s mihelyst az eleven rea-

lítás képein festett irrealitás; itt feloldva minden földi kötelektől, csak álom. A legszebb álom a földön, az egyedül reális álom: a test szépségéről való álom. Minden egyéb, amit elképzélhetünk, a ma s tegnapé, s ki tudja, talán a holnapé már nem. Művészi eszmék az ember cselekvéséről, lénye ilyen vagy olyan megkapó vonásáról, mind csak emberi hivságos gondolatok az életnek erről vagy arról a képéről. Fordul egy korszak, vagy néha csak a divat, s avult, ami volt. Emberi tülekedés forgandó képe minden. De a test szépsége nem emberi idea, hanem a teremtés kánonja arról, ami az emberen a tökély. A napi viaskodásban ami romlik, ami pusztul az emberen, amit az emberi tülekedés az emberből felél, annak örök pótló forrása s az örök igazsági, amelyhez a szellem visszatér, a test, a női test szépsége. A női test szépsége, amely azonnal csorbul, mihelyest a tülekedésben csorbát szenvedett szülők vagy nemzedékek szülték, vagy bármi csorba senyveszti. Amelynek tökéletessége az örök korrektívum azon, kik maradjanak fenn. Mert mentől tökéletesebb a nő szépsége, annál jobban vonzza épen az erőset, de elfordul tőle, ha nem hordja magában a teremtésnek minden emberi tülekedésnél is nagyobb értékét, s önkénytelen hajlik a szép test a széphez. A szép test, amelynek minden idoma vonása tökélyében ösztönszerűleg megérzi férfi, nő, hogy a teremtő hivatásos épségének a képe az emberi viaskodások, szertelenségek és nyomorúságok között, s innen a mélységes ösztönszerű imádat a szép test minden vonása, idoma iránt. A testi tökélyről való csupa álom a Lotz világa, de épp ez álom, a teremtés örök isteni realitása, amely mindnyájunkban él, valóság.

Csupa testi formák tökéletes alakjai: Egy emberélet, amely egyebet alig látott s egyebet alig keresett a világon,

csak ezt. Ennek a látásnak és ennek a művészi keresésnek, kultusznak a szinte monumentális templomában vagyunk. Monumentális, szinte példátlan az újabb kor festészetében, ami művészi erőt itt a magyar művészet erejeképpen látunk. Kincs. Szétszórva csak nagy kvalitású képek, de így együtt nemzeti kincs. S ezért, ha valaha indokolt volt egy festő hagyatékát lehetőleg egybetartva muzeumként őrizni, államilag megszerezni, úgy a Lotz művészeténél az. Sőt azt a csudálatos kézrajz gyűjteményt ki kell adni államköltségen, olyan kiadványban, mint ahogy például a Louvre kézrajzait kiadták. Lássák, ismerjék belőle mindenfelé, hogy itt élt s alkotott Budapesten a testi formáknak egyik legnagyobb művésze, mestere.

Csudálatos harmónia lakozott ebben a nagy mesterben; csudálatosan egész, egyöntetűen formált lélek volt az övé. Az emberi nagyságnak ez a sajátossága mindig. Minő harmónia rejlik abban az emberi vonásában, hogy amidőn isteneinek, istennőinek megáldozott s a testi forma szépségeinek kultuszában letette szerszámaikat, az egyedüli más, földi világ amiben elmerült: a szabad természet. Nem az emberek profán világa vonzotta. Polgári arcképfestő se tudott lenni soha. Csak itt-ott elvétve egy-egy kötelezettség vagy kénytelenség folytán festett profán arczokat. De egyéként az ő portraitjei is mind csak a test ifjúi szépségének a képei. Nem nézett mást, nem látott mást ekkor sem, s minden arcképe ehhez egy-egy variáció.

A formák, idomok e bűbájos világából, költői álmainak birodalmából ha kiröppent, a lelke elkalandozott, hogy az a más világ csak az isten szabad levegője volt. A lég, művészi, festői értelemben. Szinte reveláció, hogy minő tájfestő is volt.

Hogy tudott levegőt festeni! Fény úszik a világosságain, szellő, fűillat, ahol tájakat fest. A mi klimánk légsajátosságainak tisztább megfigyelője alig akadt, s Lotz bele tartozik ezzel tájképfestészetünk históriájába is. Kár, hogy tájban a legszebb képe, a nagy ménesképe nincs a kiállításon, mert abból szinte áramlik a honi, pusztai levegő.

A test tökéletes formái és a lég: ime e két művészet, amiből előállott a harmadik: a fresko. Mi a fresko, mint művészet, mint styl? — elemezni is alig lehet világosabban, mint Lotz e két nagy művészi tulajdonságából. Lég, betöltve testi formakkal. Vonatkozás nélkül a formák bármilyen másra, mint pusztán a légre, minden földi vonatkozástól feloldottan. És a lég, vonatkozás nélkül minden másra, pusztán a formák médiuma. Mi a fresko, mi a művészete, mi a stílje s mikor nem fresko a fresko, csak falra festett kép, és mitől válik freskóvá a falra festett kép? — ime Lotz e két nagy művészi kvalitásánál jobban alig mondhatja meg valami. — Lotz, a nagy freskófestő, e keletből lett. A lég, mint fény, mint világosság, mint színes éther a festés keretét, a panneant betöltő életet lehelő világ, s benne a formák játéka csak földiekkel játszó égi tünemény.

A formák játékanak, a mozdulatoknak ilyen természetű kapcsolódása a léggel, a tökéletes egybeolvadása a mozdulatoknak azzal, amiben az alakok mozognak, élnek: ez az, ami oly monumentális, oly nagystilű a Lotz freskóiban, amiknek kiállított vázlatait, tanulmányait látjuk.

Ezekből az elemekből alakul az a művészet, amelynek tisztaságától, nagyságától szinte templomi áhitat kél a mű-

vészház csarnokaiban. De ne hallgassuk el, hogy már maga az is művészet, — s vele Lotz emlékét méltóan tisztelték meg — ahogy a kiállítás művészi rendezésével ama hangulatot keltették. Ezt csak a Lotz lelkét, szellemét átértő, érező művész-lelkek csinálhatták így. A képek csoportosítása, rokon művészeti elemeknek egymásra fokozása, tudatos elválasztása a profánabb dolgoknak attól, ami a Lotz nagy lelkének a tükre, — mindezek oly művészi dolgok, amik valami művészeti közügyet is megvilágítanak. Azt, hogy ime, itt a Lotz kiállítás, a magyar művészetnek egyik legszebb, legnagyobb dicsősége, ünnepe. És ezt im, a művészek maguk kezdeményezték, szervezték, csinálták. És pedig oly tökéletesen, nagyszabásuan, művészi módon, mint ahogy az ilyent nem csinálhatja, nem tudja csinálni, nem ért hozzá, semmiféle művészetet adminisztráló bürokrácia.

Nincs-e itt az ideje annak, ebből a tapasztalatból okulva, hogy államilag eszközök nyújtassanak a magyar művészet önálló, nagykoru cselekvéséhez, lehetőleg minden irányban. Hadd mozgassák igazán maguk a művészek a magyar művészet közügyét s minél kevesebbet a gyámkodó, hivatalos, adminisztráló bürokrácia.

ROMOK.

Irta: Telekes Béla.

Romfödte ormon egymagamban állva
Csak nézek, nézek szerte a világba.
Alant a lombját vesztő sárga erdőn
Titokzatos sirám tör át kesergőn
És mintha rá ezüst haraszt csörögne:
Rikoltva tördelt madárfütyty riad.
Még egy rideg csillám rezdül a földre...
Szemem káprázva bénúl ködbe, könybe,
Valami titkos, nagy bánat miatt.

Húnyt szemmel is ellátok messze innen...
Ősz és rom szerte a tájon s a szívben!
Óh járhatom már a vadont, a várost,
Sivár lesz mindig, amilyen sivár most.
Szóhet száz ifjú szív álmot! Mihaszna?
Majd lesznek ők is fáradt emberek...
Holdbéli telkük a szél behavazza
S közönbösen néz itt mind új tavaszra
S képzelt vetése vesztén kesereg.

S ah, az ő őszük mégsem az a végső!
Bukott ábránd csak, melyre feledés jő.

S te nagy őszöd — az egy örök élet,
Hol a jövő: csak a múlt, mely újra éled.
Ott az egész nagy mindenség szívedben
A lelkedből soha ki nem vetheted.
Egy titka sem marad megfejthetetlen,
Bölcsön és síron át elődbe lebben...
S minden tied, — de mit sem ér neked.

Úgy hajt az erdőn a sirám keresztül.
Fejemre lombok permetegje rezdül.
S mit ember szíve csak érezhet: érzem
Ah minden kéjt és minden kint egészen!
S zord árnyak kelnek erdőn, völgyön, ormon,
Suhanva úznak a vén hídon át.
Utánam küldi baglyát a mohos rom
Es lábánál a szakadék, a zordon,
Ásítva kíván még jó északát.

A görög táncosnő.

Irta: Schnitzler Artúr.

Mondjanak bármit, én ugyan el nem hiszem, hogy Szamodeszki Matild asszony szélütésben halt meg. Jobban tudom én azt. El se megyek ama házba, melyből ma kiviszik őt a sóvárgott nyugvóhelyre; arra sincs kedvem, hogy lássam a férjét, aki épp olyan jól tudja, mint én, hogy mibe halt bele az asszony; sem arra, hogy megszorítsam a kezét és hallgassak.

Más útra térek; kissé hosszadalmas ugyan, de oly szép őszi nap van és olyan jólesik az egyedüllét. Nemsokára ott állok majd a kerti rácsnál, amely mögött a tavasszal láttam utoljára Matild asszonyt. Csukva lesz a villa minden ablakablája, sárgult levél hever a kavicsos úton, s valahol átféhrlik majd az ágakon a márvány, amelyből kifaragódott a görög táncosnő.

Amaz estére ma sokat kell gondolnom. Csaknem végzetszerűnek tűnik föl előttem, hogyan szántam rá magamat akkor, hogy elfogadjam a Wartenheimerék meghívását, hiszen már évek során semmi örömet se leltem a társasélet hajszájában. Tán a langyos szél volt az oka, mely esténkint a halomokról belebbent a városba és engemet a szabadba csalogatott. Azontúl része lehetett benne a Wartenheimerék villafelavató kerti ünnepségének is, ahol nem nagyon kellett a társaság feszességétől tartanom. Csak az a furcsa, hogy kimenetelemkor alig jutott eszembe annak a lehetősége, hogy Matild asszonynyal találkozom odakünn. Pedig jól tudtam, hogy Wartenheimer úr villája számára megvette Szamodeszkitől a görög táncosnőt; — valamint azt se tudtam kevésbé jól, hogy Wartenheimer felesége, akár valamennyi más asszony, szerelmes a szobrászba. De még ha ügyet se vetek minderre, Matild épp úgy eszembe juthatott volna, hiszen leány-

korában akárhány szép órát töltöttem vele. Kiváltképen most hét esztendeje, épp egy évvel az eljegyzése előtt, volt egy nyár a genfi tónál, amit nem felejtetek el oly könnyen. Sőt, úgylátszik, hogy ősz hajam dacára is képzeltem akkor egyet-mást magamról, mert amidőn egy évvel utóbb elvette Szamodeszki, valamelyes kiábrándulás bántott és az volt a meggyőződése — sőt a reményem — hogy nem lesz vele boldog. Matildot csak azon az ünnepségen láttam viszont, amelyet Szamodeszki kevéssel a nászútról való visszatértük után adott öntőház-utcai műtermében s amelyen kész nevetségül minden vendégnek japán vagy kínai öltözékben kellett megjelenie. Minden elfogultság nélkül köszöntött; nyugalmat és vidámságot sugárzott egész valója. De később, azalatt hogy másokkal társalgott, néha különös pillantást vetett rám s egy kis iparkodás árán meg is értettem annak a jelentőségét. Ezt mondotta vele.

— Kedves barátom, maga azt hiszi, hogy a pénzemért vett el; azt hiszi, hogy ő nem szeret engemet; azt hiszi, hogy nem vagyok boldog, — de csalódik... Határozottan csalódik. Nézze csak, milyen jó kedvem van, hogy ragyog a szemem.

Azután is összekerültem vele még egypárszor, de mindig csak futólagosan. Egyszer utazás alkalmával találkoztak a vonataink; vele és az urával étkeztem egy vasúti vendéglőben s a férfi mindenféle élcet mondott, amikben nem volt nagy mulatságom. Egyszer a színházban is beszéltem vele, az anyjával volt, aki voltaképpen még mindig szebb, mint ő... tudja ördög, hol volt akkor Szamodeszki úr. A télen meg a Práterben láttam, egy hideg, derült napon. A leánykájával sétált a havon a csupasz gesztenyefák alatt. Lassan követte őket a kocsi. Én a gyalogjáró túlsó felén voltam és át se mentem hozzá. Alighanem egyéb dolgok jártak az eszemben; de Matild végtére nem is érdekelt már valami nagyon. Tán ma se gondolnék többet vele és a hirtelen halálával, ha nem történt volna meg amaz utolsó viszontlátásunk Wartenheimeréknél. Erre az estére ma is valami sajátos, szinte kínos pontossággal emlékszem, akár a genfi-

tavi néhány napra. Már jóformán besötétedett, mire kiértem. A vendégek a parkban sétáltak, én üdvözöltem a házigazdát és egy-két ismerősömet. Valahonnét egy szalon-zenekar muzsikája hangzott, mely a bozótban rejtőzött. Csakhamar odaértem a kis tóhoz, amelyet magas fák vesznek körül félkörben; középtűt sötétszínű talapzaton, úgy hogy a vizen látszott lebegni, ott fehérlett a görög táncosnő; egyébként kissé színháziasan világították meg a ház villámos lángjai. Emlékszem jól, hogy mekkora feltűnést keltett a Szecesszióban tavaly; be kell ismernem, hogy én rám is meg volt a hatása, bár Szamodeszkit szerfölött ki nem állhatom és mindamellett, hogy olyan sajátságos érzésem támad, mintha tulajdonkép nem ő csinálná azokat a szép dolgokat, amik sikerülnek olykor neki, hanem ő benne valami egyéb, tőlem akár valami felfoghatatlan, lobogó, démonikus erő, mely azonban egész bizonyosan kialszik, mihelyt elmúlik az ő ifjúsága és szeretett-volta. Én azt hiszem, hogy van egy pár efajta művész s e körülmény azóta egy kis elégtételt éreztet velem.

A tó közelében találkoztam Maillddal. Egy diák-formájú fiatalember karján lépegetett, aki a család rokonaként mutatkozott be nekem. Hármásban, elégedetten csevegve járkáltunk a kivilágított kertben ide s tova. Szembejött velünk a háziasszony és Szamodeszki. Állottunk egy darabig s én — magam csodálatára — a szobrász előtt roppant elismeréssel nyilatkoztam a görög táncosnőjéről. Én ugyan semmikép se tehettem róla; alighanem a levegőben volt valami békés, vidám hangulat, aminőre tavaszi estéken is akadhatunk: emberek, akik teljességgel nem ismerősek, egymást szívesen köszöntik, mások meg, akiket már némi vonzalom fűz össze, mindenféle áradozásra fakadnak. Mikor például én kevéssel utóbb egy padon ülve cigarettáztam, csatlakozott hozzám egy úr, akit csak felületesen ismertem s egyszerre csak magasztalni kezdte az olyan embereket, akik ily előkelően tudják a vagyonukat költeni, mint a mi házigazdáink. Én tökéletesen igazat adtam neki, pedig máskülönben sült oktondinak tartottam Wartenheimer úrat. Majd ismét előadtam ez úrnak nézeteimet a modern szobrászatról, amihez

magam is elég keveset konyítok, olyas nézeteket, amelyek őt bizonyára csöppet sem érdekelték; azonban e csábító tavaszi est hatásánál fogva lelkes helyeslését vívtam ki. Később találkoztam a házigazda unokahúgaival, akik módfölött regényesnek találták az ünnepet kivált azért, mivel fénypontok csillámlottak át a faleveleken és muzsika szólt a távolban. Hozzá még éppen a zenekar mellett állottunk; és én mégsem ostobállottam ezt a megjegyzést, olyannyira lenyűgözött az általános hangulat.

A vacsorát apró asztalkákon költöttük el, amelyeket hely szűkében részint a nagy terraszra, részint a szomszédos szalonba állítottak. Tárva-nyitva állt a három nagy üveges ajtó. Én egy szabadbéli asztalnál ültem az egyik húgocskával; a másik oldalamon Matild foglalt helyet a diák-formájú úrral, aki egyébként bankhivatalnok és tartalékos tiszt volt. Szemközt velünk, de már a teremben ült Szamodeszki a házi-asszony és még egy, előttem ismeretlen szép hölgy között. Tréfásan merész csókot intett a nejjének; ez mosolyogva bólintott rá. Szándéktalanul is elég hosszasan szemléltem ezt a férfit. Igazán szép volt az acélkék szemével és hosszú, hegyes szakállával, amelyet néha balkeze két ujjával egyengetett az állán. Úgy hiszem, hogy életemben még sohase láttam, hogy férfiút ennyire körüllebegtek volna a szavak, pillantások, mozdulatok, mint ez estén őt. Eleinte olyan volt ez, mintha éppen csak telnék benne az ő kedve. De csakhamar észrevettem a modorán, ahogy halkán sugdosott az asszonyoknak, a túrhetetlen győzelmes pillantásain és főképp a szomszéd-hölgyek izgatott vidámságán, hogy azt a látszólag ártatlan társalgást valami titkos tűz élteti. Ezt persze Matild is épp olyan jól megfigyelhette, mint én; de külsőleg nyugodtan csevegett majd a szomszédjával, majd énvelem. Lassankint egyedül hozzám fordult, érdeklődött életem különböző körülményei iránt és tavalyi athéni útamról tudakozódott. Azután a leánykájáról beszélt, aki csodálatosképen már most hallásból éneklé Schumann dalait, szólt a szüleiről, akik öreg napjaikra csak minap vettek egy házacskát Hietzingben, és száz egyéb dologról. Am e társalgásunk felszíne alatt

egészen más: néma, elkeseredett harc ment végbe közöttünk. Ő nyugalma által boldogsága zavartalanságáról próbált meggyőzni, — én meg védekeztem az ellen, hogy higgyek neki. Megint a Szamodeszki műtermében lefolyt japán-kinai estére kellett gondolnom, ahol szakasztott így küszködött. Ezúttal érezte nagyon jól, hogy kevésbé készült fel az aggodalmaim ellen s valami különöset kell kigondolnia, hogy azokat eloszlassa. Így juthatott amaz ötletre, hogy a két szép asszonynak az ő férje iránt való bizalmas és szerelmes viselkedésére maga figyelmeztessen, sőt beszélni kezdett urának szerencséről a nőknél, mintha csak jó pajtás gyanánt, minden nyugtalanság és bizalmatlanság nélkül ennek is épp úgy örvendhetne, akár a férje szépségének vagy kiválóságának. De mentül jobban törekedett az elégedettség és nyugodtság látszatára, csak annál sötétebb árnyak telepedtek meg a homlokán. Ahogy egyszer Szamodeszkira emelte poharát, reszketett a keze. Iparkodott ezt eltitkolni, elállítani, ettől aztán pár pillanatra úgy megmeredt nem csupán a keze, hanem a karja, sőt egész alakja, hogy valósággal megszeppentem. Hirtelen fölocsúdott, oldalvást rám pillantott sebesen, alighanem észrevette, hogy már-már végképen elveszti a játékot és mohón, mintegy végső kétségbeesett kísérletül így szólt:

— Fogadni mernék, hogy maga engemet féltékenynek tart.

Még időm se volt, hogy bármit is válaszoljak, amidőn gyorsan hozzátette:

— Oh, sokan hiszik azt. Eleinte Gergely is azt hitte.

Szántsándékkal fönhangon beszélt, odaát minden szót hallhattak.

— Nos igen, — mondotta átellenbe pillantva — ha ilyen ura van az embernek: szép is, híres is... az emberről meg azt beszélnek, hogy nem tulságosan csinos... oh, fölösleges a megjegyzése... tudom én, hogy a leánykám születése óta csinosabb lettem egy kissé.

Meglehet, hogy igaza volt, azonban az ura előtt — szent meggyőződésem volt ez — sohase volt nagyjelentőségű az ő vonásainak a nemessége, ami pedig a természet:

illeti, hát a leányos karcsúságával körülbelül egyetlen báját is elvesztette. Hanem persze magasztaló szavakkal keltem pártjára; úgy látszik, meg is örült neki és fokozódó kedvvel folytatta:

— Nekem bizony csöpp tehetségem sincs a féltékenységre. Kezdetben magamnak se volt erről tudomásom; csak apródonkint eszméltem rá, kivált ezelőtt egypár évvel Párisban . . . Hiszen tudja, hogy ott voltunk?

Emlékeztem rá.

— Gergely ott készítette La Hire hercegasszony és Chocquet miniszter mellszobrát és még egyet-mást. Olyan kellemesen éltünk ott mint egy fiatal pár . . . azaz, hogy fiatalok vagyunk még mind a ketten . . . úgy értem, hogy mint egy szerelmes pár, ha mindjárt alkalomadtán rándultunk is ki a nagyvilágba . . . Voltunk egypárszor az osztrák-magyar nagykövetség, meglátogattuk La Hire-éket és másokat. Mindazonáltal bizony kevés gondunk volt az elegáns világra. Künn is laktunk a Montmartreon, egy kopottas házában, egyébiránt a Gergely műterme is ott volt. Biztosíthatom arról, hogy a társaságunkbeli fiatal művészek között akadt nem egy, akinek sejtelve se volt róla, hogy házastársak vagyunk. Én mindenhová elkószáltam az urammal. A Café Athenés-ben elég éjszakán ültem vele, azután Léandre-val Carabinn-nal meg másokkal. Olykor mindenféle nőszemély is megfordult a társaságunkban, akikkel Bécsben szóba sem állanék . . . ámbár végtére is — —

Mohó tekintetet irányzott Wartenheimernére s gyorsan folytatta:

— És volt közöttük sok csinos. Néhányszor eljött Henri Chabran utolsó kedvese is, aki Henri halálától fogva mindig feketébe járt és minden héten más volt a szeretője; hanem ilyenkor ezeknek is gyászt kellett ölteni, ő úgy kívánta . . . Furcsa alakok vetődnek az ember útjába. Gondolhatja, hogy ott az asszonyok ép úgy utána futottak az uramnak, mint egyebükt; kész nevetség volt az már. De mint-hogy én mindig, vagy többnyire vele jártam, nem igen merészkedtek a közelébe, már azért se, mert engemet a kedve-

sének hittek . . . No, tudták volna csak, hogy pusztán a felesége vagyok! Egyszer azután furcsa ötletem támadt, amit maga bizonyára el se merne mondani — és őszintén beismerem, hogy a merészségem manapság már én is csodálkozom.

Maga elé tűnődött és halkabban beszélt, mint az imént:

— Meglehet különben, hogy összefüggött más valamivel — nos, hiszen gondolhatja. Már egy pár hete tudtam, hogy jóreménységbe jutottam. Ez hallatlan boldogságot szerzett nekem. Eleinte csak vidámabb, később különösképen sokkal fürgébb is voltam, mint bármikor . . . Képzelve csak, egy szép este férjruhába öltözködtem és úgy mentem kalandozni Gergelylyel. Természetesen mindenekelőtt szavát kellett adnia, hogy azért nem korlátozza magát semmikép . . . no igen, máskép az egész históriának nem lett volna semmi értelme. Elég az hozzá: remekül festettem — tudom, hogy maga meg sem ismert volna. Gergelynek egy barátja, valami Léonce Albert nevű fiatal festő, olyan púpos ember, vitt magával bennünket aznap este. Gyönyörű volt az . . . május . . . egészen meleg idő . . . és én olyan pajkos voltam, hogy arról nem lehet magának fogalma. Gondolja csak: a felöltőmet — nagyon elegáns, sárga felöltő volt — egyszerűen levetettem és a karomon vittem . . . ahogy az urak szokták . . . Persze félig-meddig sötét volt már . . . A külső boulevardon egy kis vendéglőben ettünk, aztán elmentünk a Roulotte-ba, Legay és Montoya énekelt akkor ottan . . . «Tu t'en iras les pieds elevant» . . . Hiszen csak nemrég hallhatta maga is, ugy-e?

Ekkor Matild gyorsan az urára pillantott, aki nem ügyelt rá. Olyan volt, mintha hosszabb időre búcsúzna tőle. Azután újra beszélt, egyre sebesebben, szinte rohant előre:

— A Roulette-ban — mondotta — volt egy nagyon elegáns hölgy, aki ott ült a közelünkben; ez kacérkodott Gergelylyel, de olyan modorban . . . igazán mondom, hogy annál illetlenebbet képzelni se lehet. Érthetetlen, hogy az ura ott nyomban meg nem fojtotta érte . . . Nos, ne nevéssen, bizony nagyvilági hölgy volt, akárhogy viselkedett is . . .

azt már meg lehet látni . . . Én valósággal azt akartam, hogy Gergely álljon rá a dologra . . . természetesen! . . . nagyon szerettem volna látni, hogyan kezdik az ilyesmit . . . Kívántam, hogy levelet juttasson hozzá, vagy más effélét próbáljon, amit ilyenkor tett, mikor még nem voltam a felesége. Ezt akartam bizony, ha veszedelemmel járt is az uramra nézve. Valami kegyetlen kíváncsiság lappang mibennünk, aszszonyokban. De Gergelynek, hálisten, a dolog nem volt ínyére. Odább is álltunk nemsokára, ki a szép májusi éjszakába; Léonce mindig velünk maradt. Tetejébe még belém is szeretett, sőt szokása ellenére egyenesen meggavalérosodott. Egyébként nagyon félénk természetű volt — a formája miatt. Még mondtam is neki: Úgy látszik sárga felöltöbe kell bújni, hogy maga udvaroljon az embernek! Olyan elégedetten sé táltunk, mint három diák! De most jön még a java: elmentünk a Moulin Rouge-ba. Ez a programunkba vágott. Elkelt már nagyon, hogy valahára történjék is valami. Hiszen eddig nem akadt még semmi kalandunk . . . csak engemet — becses magamat — szólított meg az utcán egy nőszemély. De hát nem effélére pályáztunk mi . . . Egy órakor a Moulin Rougeban voltunk. Hogy mi megy ottan végbe, alighanem tudja maga is; én bizony rosszabbnak képzeltem . . . Történni ott sem akarózott semmi, már-már úgy álltunk, hogy a tréfánk nem lyukad ki sehová. Én egy kicsikét haragudtam is.

— Gyerek vagy — mondja Gergely. — Mit képzelsz te voltaképen? Csak belépünk és ők a lábunkhoz borúlnak?

Léonce iránt való udvariasságból többes első személyben beszélt; arról ugyan szó se lehetett, hogy Léoncenek a lábához borúljon valaki. De ahogy már komolyan hazafelé készülődtünk, fordulat állott be. Egy személy ötlött a szemembe — az enyémbé, igenis az enyémbé — aki néhány-szor véletlenül elhaladt mellettünk . . . Nagyon komolynak és egészen másfajtájúnak látszott, mint az ott levő nők legnagyobb része. Nem volt feltűnő ruhában, — fehérben, merő fehérben . . . Megfigyeltem, hogy két-három férfit, akik meg-

szóltatták, feleletre se méltatott, egyszerűen továbbment, egy pillantásra sem tartva őket érdemesnek. Csak a táncot nézte nyugodt érdeklődéssel, jóformán szakértelemmel. Léonce — az én kérésemre — kérdezősködött néhány ismerősénél, nem találkoztak-e valahol ezzel a csinos jószággal, és egyikük csakugyan emlékezett, hogy a Quartier Latin-ben, egy csütörtöki bálon látta a télen, Léonce azután meg is szólította némi távolságban mitőlünk s ő szóba állott vele. Utóbb odajöttek és valamennyien egy asztalkához ültünk, úgy pezsgőztünk.

Gergely ügyet se vetett a nőre, mintha egyáltalán ott se volna . . . Csak velem csevegett, mindig velem . . . Ez ügylátszik, nagyon bosszantotta a jövevényt. Egyre vidámabb, fenyegetőbb, pajkosabb lett s lassanként — ahogy történik rendesen — az élete folyását is elmondotta. Mi mindenén át kell esnie egy ilyen árva jószágnak! Effélét sokszor olvashat az ember, de ha igazában hall valamit olyantól, aki ott ül az ember mellett, mégis nagyon furcsa az. Még emlékszem is erre-amarra. Tizenötéves korában elcsábította valaki és faképnél hagyta. Később modellnek állt be. Karhölgynek is felcsapott egy kisebb színháznál. Micsoda dolgokat mesélt az igazgatójáról! . . . Elszaladtam volna én, ha nincs egy kis jókedvem a pezsgőtől . . . Azután beleszeretett egy orvosnövendékbe, aki boncolni járt, sokszor a halottaskamrába ment érte . . . vagy ott is maradt vele . . . nem, lehetetlen mindent elmondanom, amit ő beszélt! . . . Persze az orvosa is elhagyta. És ez után — épen ez után — ő nem akart élni tovább! Meg is próbálta, hogy eleméssze magát. Ő mulatott rajta legjobban . . . Micsoda mondásai voltak! Még most is hallom a hangját . . . Nem is hallatszott olyan közönségesnek, mint amilyen volt valóban. És a ruháját félrehúzta egy kissé, hogy megmutasson balmellén egy vöröslő forradást. Ahogy ott nézegetjük a seb helyét, egyszercsak rászól — dehogy is: rákiált az uramra: Megcsókolni! Már mondtam is, hogy Gergely semmit se törődött vele. A történetére se nagyon figyelt, a terembe nézett, cigarettázott s most is, hogy rákiáltott, alig mosolyodott el.

Hanem én biztattam, nógattam, hiszen kaptos voltam egy kicsinyt . . . mindenesetre életem legfurcsább hangulatát éreztem akkor. És akár tetszett neki, akár nem, de meg kellett ezt a forradást . . . azaz hogy úgy kellett mutatnia, mintha odértetné az ajkát. Aztán egyre bolondabbak és vidámabbak lettünk. Sohasem nevettem annyit, mint akkor este — és azt se tudtam, min kacagok. Sohasem hittem volna, hogy egy asszonyi állat — s még hozzá egy ilyen — egy óra alatt olyan örülten beleszerethet egy férfiba, mint ez a teremtés Gergelybe. Madelaine volt a neve.

Nem tudom, hogy Matild asszony készkakarva mondta-e ki hangosabban ezt a nevet, — énnekem bizony úgy rémlett, hogy a férje is meghallotta, mert odanézett hozzánk; különösképp nem tekintett a feleségére, de a mi pillantásunk találkozott és összekapcsolódott, nem valami nagy barátsággal. Ekkor hirtelen rámosolygott Matildra, ez intett neki, ő pedig tovább társalgott a szomszéd hölgyekkel. Az asszony újra hozzám fordult.

— Természetes, hogy már nem jut eszembe minden, amit beszélt később Madelaine, hiszen olyan kusza volt mindez. De őszinte akarok lenni: volt egy pillanat, mikor alábbhagyott a kedvem. Akkor volt ez, amint Madelaine kezét csókolt az uramnak. Azonban elmúlt az is mindjárt. Lássam: abban a percben a gyermekünkre kellett gondolnom. Éreztem, hogy milyen felbonthatatlanul össze vagyunk kötve Gergelyvel és bármi más nem lehet egyéb árnyéknál, semmiségnél vagy komédiánál, mint akkori esténk is. Azután jó volt már minden. Hajnalig ültünk mindannyian egy boulevardi kávéházban. Ott hallottam, ahogy Madelaine kérte Gergelyt, hogy kísérje haza. Az uram kinevette. És végül, hogy jó, sőt bizonyos értelemben hasznos eredménye legyen a tréfának — hiszen maga tudja, milyen önzők a művészek . . . már ami a művészetükre vág, abban — szóval megmondta neki, hogy ő szobrász, és felszólította: jöjjön el hamarosan, szeretné megmintázni. Madeleine azt felelte:

— Ha te szobrász vagy, akkor én felkötöm magamat. De azért eljövök ám!

Matild elhallgatott, hanem én sohasem láttam női szemben annyi szenvedést visszatükröződni — vagy elrejtőzni. Azután, utolsó mondókájának nekifoházkodva, folytatta:

— Gergely egyenesen azt akarta, hogy másnap ott legyek a műteremben. Sőt azt ajánlotta, hogy bújjak el a kárpit mögé, ha jön Madelaine. Nos, akad asszony, én tudom, hogy sok asszony akad, aki erre ráállt volna. De én azt tartom: vagy hisz az ember, vagy nem hisz . . . Én úgy döntöttem, hogy hiszek. Nincs igazam?

És nagy, kérdő szemmel nézett rám. Én csak bólintottam, ő pedig tovább mondta:

— Madelaine persze másnap eljött és még nagyon sokszor . . . mint akárhányan előtte és utána . . . hanem ő a legszebbjéből való volt, elhiheti vekem. Különben csak az imént csodálta meg, a tónál.

— A táncosnő az?

— Igen, Madelaine volt a modelja. És most gondolja meg, mi lesz akkor, ha ilyen vagy egyéb esetben gyanakszom. Nem tettem volna gyötrelemmé az életet neki és magamnak? Örülök, hogy nincs tehetségem a féltékenységre.

Valaki ott állott a kitért középső ajtó mellett s alkalmasint vidám felköszöntőt mondott a házigazdára, mert az emberek hangosan kacagtak. Én pedig Matildot szemléltem, aki ép oly kevéssé hallgatott oda, mint jómagam. Láttam, hogy a férjére nézett és tekintetével nemcsak határtalan szerelmet árult el, de megingathatatlan bizalmat is színlelt, mintha csakugyan az volna legfőbb kötelessége, hogy az urát semmiképp se zavarja a lét élvezésében. Ő pedig mosolyogva fogadta ezt a tekintetet, pedig bizonyára ép olyan jól tudta, mint én, hogy az asszony szenved és egész életében szenvedett, akár egy állat.

Ezért nem hiszek én a szélütés meséjében. Akkor este nagyon jól megismertem Matildot s én előttem bizonyosság az, hogy valamint a férje előtt a boldog asszonyt adta az első pillanattól az utolsóig, mialatt a férfi őt csalta és az örületbe hajtotta; úgy most végezetül is természetes halált színlelt; pedig úgy dobta el az életet, mert nem bírta elvi-

selni tovább. A férje pedig ezt az áldozatot is úgy fogadta, mintha járna neki.

Ide állok a rács elé . . . Az ablaktáblák zárva. Fehéren, szinte bővölten áll a kis villa a homályban s amott ki-villan a márvány a vörös galyak közül . . .

Különben meglehet, hogy igazságtalan vagyok Szamodeszki iránt. Hátha mégis olyan ostoba, hogy sejtelve sincs a valóságról. De szomorú elgondolnom, hogy Matildnak halálában ne lett volna nagyobb gyönyörűsége annál a tudatnál, hogy végső mennyei csalása sikerült.

Vagy mégis tévedek? Természetes volt a halála? . . . Dehogy, csak nem fogok lemondani a gyűlölet jogáról ama férfival szemben, akit Matild olyannyira szeretett. Körülbelül ez a gyűlölet lesz az egyetlen szórakozásom jó ideig . . .

DE PROFUNDIS.

Ha a kétely mérges töre
Megsebezte már szíved',
Ki ha húzták is belőle,
Meggvógyulnod nem lehet.
Üzd el százszor a gyanakvást,
Mind a százszor visszatér,
S maró kínja — mert nem ad mást —
Mind a sírig elkisér.
Mert ha egyszer porba omlott
Önalkotta istened,
Könyeid' hiába ontod,
Életre nem keltheted.
S ha tudod, hogy hited veszve,
S visszanyerni nem fogod,
Élni vajon kedved lesz-e,
Hogyha élni nincs jogod,
Es, ha mégis dacból, gyáván
Élni vágyol, hova jutsz?
— Tört reménnyel, búsan, árván,
Vesztett hittel élj, ha tudsz!

Zoltán Vilmos.

Unalom.

Írta : Maxim Gorkij.

Befejezés.

— Majd kiengedünk reggel! — mondá a katona és elment az ajtótól.

— Szolgálatom van, ne tréfálj, a fene egyen meg! — kiáltja Gomosov dühösen és sürgetve.

— Átveszem én . . . csak maradj, ne törődj vele!
És a katona elment.

— Ah, randa kutya! — dühöngött a pályaoőr elfojtott hangon. — Az állomásfőnök jön . . . mit mondasz neki, ha kérdi, hol van Gomosov? Szent Isten! Mond meg akkor . . .

— Hisz az állomásfőnök mondta neki, hogy zárjon le minket, — mondja Arina halkán és reménytelenül.

— Az állomásfőnök? — kérdé Gomosov rémülten.
— Hogy tudod, hogy ő?

Egy ideig nem szóltak, aztán Gomosov rákiált a lányra:

— Hazudsz!

Mély sóhajtással felel Arina.

— Mi lesz ebből, nem tudom, — szólal meg a váltóőr és egy törött holmira ül az ajtó mellett. — Micsoda szégyen! És mindennek te vagy az oka, te pokol fajzata te, mindennek te vagy az oka . . . óh!

Fölemelt ököllel fenyeget arra, ahonnan a leány sóhaja jött. Arina azonban hallgatott.

Nedves sötétség vette körül a leányt, szénsav-bűz, penész és még valami erős szag, mely orrát bántotta. Az ajtó hasadékain holdfény-csíkok hatoltak be. Az ajtó mögött tehervonat zakatolt, mely épen elhagyta az állomást.

— Mit hallgatsz kisértet?! — szól Gomosov kajánul és megvetően. — Mi lesz most velem? Te vagy az oka mindennek és most hallgatsz? Gondolkozz, ördögfajzat, mit csinálunk? Mit csinállok én, hogy ilyen nagy szégyen ér? Ah, Istenem, Istenem! Mért is mentem bele ilyen dolgokba?!

— Bocsánatot fogok kérni, — vigasztalta Arina halkán.

— Mit beszélsz?

— Hátha megbocsátnak . . .

— No és aztán? Neked megbocsátnak, az biztos. Az én szégyenem-e vagy a tied? Nem engem fognak-e kinevetni Mit gondolsz?

Egy darabig hallgatott, aztán megint szemrehányással és szitkokkal illette a leányt. És az idő kegyetlenül lassan múlt. Arina végre remegő hangon kérte Gomosovot:

— Bocsáss meg, Petrovics Tamás!

— Majd megbocsátok én neked egy törött székkal a fejedbe! — ordított a pályaőr.

És ismét komor, nyomasztó csend állt be. A sötétbe zártak tanácstalanul sóhajtottak.

— Uram Istenem, csak már világos volna, — könyörgött Arina szorult szívvel.

— Hallgass . . . mert majd világítok én neked! . . . — fenyegette meg Gomosov és ismét a szemrehányások tömegével zúdult a lányra. Aztán kínos csönd és nyugalom állott be. A reggel közeledtével egyre borzasztóbbnak tűnt fel az idő, mintha vonakodna elszökni a szégyenletes visszás helyzetből.

Gomosov végre elszunnyadt és a szomszéd pincéből hallható gúnyos kiáltásra ébredt csak fel.

— Hé, te . . . boszorkány! Alszol? — kérde a hang tompán.

— Nem, — felelé Arina és egy nagyot sóhajtott.

— Én aludnék még a te helyedben, — vágja hozzá a váltóőr gúnyosan — oh, te . . . te . . .

— Petrovics Tamás, — szól Arina majdnem pityeregve, — ne haragudj rám! Szánj meg, nézd! A Megváltó szenvedéseire, az Isten szerelmére kérlek, szánj meg! Hisz egyedül állok én a világon, egész egyedül! És te mégis csak . . . nézd, édesem, — te mégis a sze . . .

— Ne bögj itt! Vagy azt akarod, hogy kiröhögjenek az emberek? — szakítá félbe Gomosov a lány hiszterikus suttogását, ami kissé megindította a vaskos parasztot. — Hallgass már . . . ha Isten megvert . . .

És megint hallgatva lesték minden pillanat elmulását. De a perczek csak múltak anélkül, hogy valami történt volna. Ekkor hirtelen napsugár szökött be az ajtó hasadékain és úgy fénylettek a pince sötétében, mint csillogó aranyszálak. Nemsokára léptek hallatszottak a pincében. Valaki kint állt az ajtónál. Néhány percig ott állt, aztán tovább ment.

— K... kínzó vadállatok! — ordított fel Gomosov és kiköpött a pince padlójára. Ismét csöndes, feszült várakozás...

— Úram, Istenem, könyörülj rajtam! — fakad ki Arina.

Majd úgy hallatszott, mintha valaki csendesen a pinceajtóhoz lopózkodott volna. A zár megfordul és hallható lesz az állomásfőnök szigorú hangja:

— Gomosov! Fogdd kézen Arinát és gyere ki! De hamar, egy-kettő!

— Gyere! — mondja Gomosov félig hangosan.

Arina előjött a sarokból és lehorgasztott fővel állt a váltóőr mellé!

Az ajtó kinyílt és előttük állt az állomásfőnök. Meghajolt és így szólt:

— Gratulálok szerencsés egybekelésekhez! Jertek, kérlek! Zenészek, rajta!

Gomosov kilépett az ajtón, de azonnal meg is állt, elkábulva az ostoba, rettenetes lárma kitörésétől. Lukács, Jagodka és Petrovics Miklós állt az ajtó mögött.

Lukács egy nagy üstöt ütött az öklével és bika hangjával ordított hozzá. A katona kis trombitáját fujta és Petrovics Miklós a kezével hadonázott a levegőben, felfujta magát és ajkait úgy alakította, mintha trombitát fujna.

— Bum! bum! Bum-bum-bum!

Az üst kongott, a trombita recsegett, ordított. Jegorovics Mihály az oldalát fogta a sok nevetéstől. Az asszistens is nevetett, mikor meglátta Gomosov ábrázatát, aki zavartan, sápadt arccal és remegő ajkakkal állt előttük. Arina mögötte állt mozdulatlanul, mintha kővé vált volna, fejét a szégyentől lehajtva:

«Thimotheus Arinának
Édes szavakat suttogott...»

énekelt Lukács mindenféle badarságot és rettenetes grimaszokat vágott Gomosov felé. A katona Gomosov füléhez tette kürtjét és fújta, ahogy csak tudta.

— Gyere no . . . így . . . nyujtsd a karodat! — szólt az állomásfőnök, aki majd megszakadt a nevetéstől. A lépcsőn ült a felesége, ide-oda himbálta magát a nagy nevetéstől, mialatt sikítva kiabált:

— Elég már . . . Motja . . . ach! megszakadok!

«Mióta látlak
Nem gyötör búbánat»

Énekes Petrovics Miklós egyenesen Gomosov arcába.

— Éljen az új pár! — vezényli Jegorovics Mihály, mikor Gomosov egy lépést előremegy. És harsány hangon kiáltják mind a négyen «éljen» és a katona basszus hangjával közbebőg.

Arina emelt fővel megy Gomosov mögött, tátott szájjal, kezeit lógatva. Előre nézett, de aligha látott valamit.

— Motja . . . parancsold meg, hogy csókolják meg egymást! . . . hahaha!

— Az új pár, kérem! kiáltja Petrovics Miklós és Jegorovics Mihály egy fának támaszkodik, mert nem tudott a lábán állni a nagy nevetéstől. És kong az üst, ordít a kürt, kurjong, duhajkodik a sereg, Lukács meg énekel és táncol hozzá, Petrovics Miklós megint a dob hangját utánozza ajkaival.

— Bum-bum-bum! Tra-tara-ra-tarara! Bum! bum! tra-ra-rata!

Gomosov eközben a raktárajtóhoz ért és eltűnt az ajtó mögött. Arina az udvaron maradt, körülvéve a veszett emberektől. Sikítottak, nevettek, fülébe füttyöltek és örült handabandázással ugráltak körülötte. Mozdulatlanul és nyugodt arckifejezéssel állt előttük, kócosan, piszkosan, siralmas, de egyuttal nevetséges állapotban.

— A vőlegény elmenekült, de ő itt maradt, — kiáltott Jegorovics Mihály feleségéhez, mialatt Arinára mutatott és megint pukkadózott a nevetéstől.

Arina feléje fordította a fejét és elment a raktár mellett — a pusztára. Füttyülés, kiabálás, nevetés kísérte útjában.

— Elég lesz már! Hagyjátok békében! — szólt Ivanovna Zsófia. — Hagyjátok magához térni! Az ebédhez kell látni mindjárt.

Arina a pusztára ment, oda, ahol egy hosszú gabonaszalag képezte a határt. Lassan ment, mintha gondolatokba lenne merülve.

— Mi az? — kérde Jegerovics Mihály a «hecc» résztvevőit, akik az új pár különböző tetteit mesélték el egymásnak. És nevetett mind. Alig jutott hozzá Petrovics Miklós, hogy egy alkalmas bölcs mondást citáljon: «Nem bűn azon nevetni, ami tényleg nevetséges», — mondá Ivanovna Zsófiának és különös nyomatékkal hozzátette:

— De sokat nevetni sem jó! — megárthat.

VI.

Sokat nevettek aznap az állomáson. Igaz, hogy az ebéd ehetetlen volt, mert Arina nem jött főzni és Ivanovna Zsófiának kellett az ebédet elkészíteni, de a rossz ebéd se rontotta el jókedvüket. Gomosov nem hagyta el addig a raktárhelyiséget, míg szolgálata tartott és mikor ennek vége volt, az állomásfőnök irodájába hivatta és ott Jegerovics Mihály és Lukács nevetése közepette, Petrovics Miklós kikérdezte, mi módon nyerte meg szépe kegyét.

— Először is az esetet határozottan bűnnek mondhatjuk, — mondá Petrovics Miklós az állomásfőnöknek.

— Bizony bűn, — mondá a becsületes pályaőr, keserűen mosolyogva és megérté, hogy nem nevettek volna ki annyira, ha ő maga is nevette volna Arinát. És tovább beszélt.

— Először mindig rámkacsintott . . .

— Kacsintott? Fenét! Hahaha! Képzelje el Petrovics Miklós, hogyan kacsinthatott rá a szépséges Arina. Nagyszerű!

— Igen, igen, rámkacsintott. Először magam is azt hittem, hogy tréfál. Aztán azt mondta, ha akarom, hát varr nekem ingeket!

— De nem a varrás oka a dolognak, — jegyzi meg

Petrovics Miklós. — Ezt Nekrassov mondja, tudja? »A gazdag és a szükölködő« című versében, — magyarázza Petrovics állomásfőnöknek — folytasd Thimothej!

És Thimothej folytatja; először akarata ellenére belelovalta magát abba a gondolatba, hogy kell neki ez a lány, aztán épen a hazugság izgatta, mert táta, hogy hasznára van a lány. És az, akiről ő most beszélt, ezalatt a pusztán feküdt. Mélyen behatolt a sűrű gabonaföldekbe, ott levetette magát a földre és sokáig mozdulatlanul feküdt a földön. De mikor a nap annyira égette a hátát, hogy nem bírta ki a letűző sugarakat, megfordult, úgy hogy háttal feküdt és arcát kezével takarta el, hogy a nagyon is világos nap és a tiszta ég lelkébe ne lásson.

A száraz buzakalászhok körül susogták a leányt, aki lerokadt a szégyen terhe alatt, a sok millió tücsök meg egyre ciripelt. Aztán meleg is volt. El akart mondani egy imát, de nem tudott emlékezni egy szóra sem. Szemei előtt vigyorgó pofák forogtak vad táncot járva, fülében Lukács bikahangja zúgott, hallotta még a gúnyolódó csapat kürtjeit és a végtelen kacagást. Mindettől, vagy a melegtől, szűknek érezte pruszlikját, kigombolta és mellét a nap sugarainak engedte át. Azt hitte, hogy így könnyebben tud lélegzetet venni. És míg a nap testét égette, keblében egy olyan érzélem támadt, mely úgy fájt, mint a gyomorégés. Időnkint nagyot sóhajtott és azt susogta:

— Uram Istenem. könyörülj rajtam . . .

Az érett gabona egyhangú susogása volt a válasz sóhajaira és a tücskök ciripelése. Kiemelve fejét a hullámozó gabonából, szemébe tűnt annak csillogó arany fénye, a szivattyú fekete csöve, mely egy szakadékból nyúlt elő és az állomásépület teteje. Mást nem lehetett látni a végtelen, sárga síkságon, melyre ráborult a kék ég és úgy tűnt fel Arinának, mintha egyedül volna e világon, melynek közepén most fekszik és senki se jön többet hozzá megosztani a magány terhét, senki, soha . . .

Este felé hallá, amint hívták:

— Arina—a! Ariska, ö—ördög! . . .

Az első Lukács hangja volt, a második — a katonáé. Várt még egy harmadik hangra is, de az csak nem hallatszott, mire a leány sírni kezdett, keservesen sírni. Könnyei gyorsan gördültek le himlőhelyes arcáról a mellére. Sokáig sírt és meztelen mellét dörzsölte a száraz, forró földön, hogy csillapítsa az égést, mely mindig kínozta. Sírt, majd elhallgatott, elnyomva sóhajait, mintha félne, hogy meghallja valaki és megtiltja a sírást.

Mikor rászakadt az éj, felkelt és lassan az állomás felé tartott. Amint az állomásépülethez ért, háttal a pince oldalának támaszkodott és sokáig ott állt és az alföld felé nézett. Jöttek-mentek a tehervonatok — hallá, hogy a katona a kondukteuröknek elbeszélte az ő szégyenét és hallá, mint nevettek azok rajta. Csendes volt az éj és holdvilágos . . . a nevetés messze elhalatszott a tenger alföldön, ahova a füttyök alig hallatszottak.

— Istenem, könyörülj! — sóhajtott a lány, erősen a falhoz simúlva. De a sóhajok nem enyhítették a bűnét, mely szívét nyomta.

Reggel felé óvatosan az állomás padlására lopódzott és abból a kötélből, melyen a kimosott ruhát szokta szárítani, hurkot csinált és felkötötte magát.

Két nap múlva a hulla szaga vezette rá az embereket Arina holttestére. Eleinte mind megijedt, aztán találgatni kezdtek, ki az oka öngyilkosságának. Petrovics Miklós határozottan állította, hogy Gomosov hibás benne. Az állomásfőnök erre szigorúan megparancsolta, hogy hallgasson a dolgról.

Megjelentek a hatóságok, vizsgálatot indítottak és kiűtötték, hogy Arina búskomor volt . . . A vasúti munkások a pusztára vitték hordágyon és eltemették. Mikor mindez megtörtént — ismét rend és csend volt az állomáson.

És a lakósok ismét 4 percig éltek naponta, az unalomtól és magánytól, a semmivétéstől és a melegtől elsenyvedve, és irigy tekintetet vetettek az elrobogó vonatban ülőkre.

. . . És télen, ha hófúvások, viharok nyargalnak végig a pusztán és hóval futja be a kis állomást — még unalmasabb lesz az élet az állomáson lakóknak.

OLAH DAL.

— Heléne Vacaresco —

Kukorica címerét dobálja,
Kis kapumat a szellő kitárja.

Szellő tárja, senki be nem zárja,
Kukorica címerét dobálja.

Barna éjjel, halk szelek, ha járnak
Kinyitják, de nem a holdsugárnak.

Reggel, ha hűs szelek fujdogálnak,
Kinyitják, de nem a napsugárnak.

Zengve nyílik kis kapum magától,
Ha babám jó, lépése zajától.

Kis kapumnak kinyílik a szárnya,
S lelkem álmát, a rózsámat, várja.

Oh be szép is álmaimnak képe!
Zengve nyílik kis kapum elébe.

Hogy gyorsabban teljék el az óra,
Este fonok, álmodozva róla.

Ajakára fektetem homlokom,
Gyöngye kézzel erős kezét fogom.

Elbeszéli: hogy küzdte csatáit...
A küszöb is lépte után áhít:

Mondja: szeret, én hiszek szavának
És az éjben nap világa támad...

Kukorica címerét dobálja
Kis kapumat a szellő kitárja,

Szellő tárja, senki be nem zárja,
Kukorica címerét dobálja...

Gábor Ander.

Adrienne téli hangulata.

Írta : Iván Ede.

Adrienne az okos és finnyás ízlésű kokott kitekintet az ablakon, amely kertre nyílt. Nézte a hópelyhek esését s tekintetével egészen belemerevedett a pihék kavargásába. A szél, amely megszorult a szomszéd utcában, átesapott a szabad területre; fönn a magasban sűrű vonalakban csapta alá a havat, lenn azután szórta szét s kúszott vele a földön.

Adrienne letette a könyvet, az ablak mellé állott, hogy jobban láthassa a hótáncot. A kandallóban száraz pattogással égett a fa s jóleső meleget árasztott szét a kényelmes szobában.

Amint hosszasan nézte a hópelyhek esését, különös hangulat fogta el. Ugy érezte, hogy az a friss hidegség átjárja testét, de azért nem didereg, mert körülötte kellemes meleg a levegő, az idegei rugékonyak lesznek s valami szokatlan tevékenység utáni ösztön bizsergeti a vérét.

Gondolatai között ott motoszkált a vágy, hogy olyasvalami pillanatnyi szeszélynek engedje át az akaratát, amely derűs kedvvel tölti el.

Mintha minden oldalról nyomta volna a szoba melege s az a sok puha szőnyeg párás meleget lehelt volna rá, amely azután a tüdejére nehezedett.

Különös vágyat érzett, hogy gyermekes vásottsággal térdig gázoljon a süppedő hóban s kipirult arcába nagy pelyheket csapjon a szél.

Hirtelen elhatározással felöltözködött s lenn az utcán kocsiba ült. Kihajtatott a ligetbe, kiszállt a kocsiból s gyalog ment tovább, céltalanul . . .

Amint a várost elhagyta, különös gondolatai támadtak. Visszagondolt arra az időre, amikor mint egészen fiatal leány fél órai utat tett meg naponta falujától a szomszéd faluba, ahová iskolába járt el a többi gyerekekkel. Ő volt a leggyorsabb valamennyi között, apró topánkáival néha térdig süppedt a hóban s ilyenkor sikongatva, kiabálva bukdácsolt tovább a hórétegen. Az apja, egy falusi bognár, el szokta verni, miért nem kiméli a ruháját. Később annyira félt ezektől a verésektől, amiben különben a többi gyermeknek is gyakran volt része, hogy egy különös módját eszelte ki a verés ellen való védekezésnek. A leányok szalmát cibáltak ki a kazalok-

ból, a fiuk meggyújtották s annak a lángjánál szárították átmedvesedett ruháikat. És a hősieknek látszó cselekedet különösen tetszett a gyerekseregnek, amíg egyszer meggyúltak a kazalok is...

Ez a tűz volt életének forduló pontja. Ekkor szökött meg hazulról.

Amint gyermekkori emlékei sorra elvonultak előtte, szinte ellágyult a szíve s a szentimentális merengés könnyet csalt ki szép szemeiből. Ah, amikor őt még «bognár Sárinak» nevezték! Ez a név egész testében megremegtette, de úgy hatott rá, mintha az, aki valaha ezt a nevet viselte, nem is ő volna, hanem egy esetlen parasztleány, akivel együtt gázolt egykor a térdig érő hóban, s aki hirtelen betoppan elegáns lakásába s összeöleli, csókolja őt. El is képzelte, kiszínezte ezt a jelenetet. Ő hátradúlva hintálja magát hintaszékében s barátjával nevetve beszélget, amikor belép az a «másik». Megáll előtte, gömbölyű arcán széles örömteli nevetés húzódik el, parasztos egyszerűséggel köszöntés Sárinak szólítja őt.

Majd szabadulni akart ettől a gondolattól. Meggyorsította lépései, mintha maga után akarta volna hagyni a kellemetlen emlékeket.

Ah, mennyivel kifejezőbb az Adrienne név! Hangosan ismételtette azt a nevet s maga is kacagni kezdett, hogy önmaga előtt is szüksége van a szégyenkezésnek erre az erőszakos leleplezésére.

Ezt a két nevet körülbelül tíz év története választotta el egymástól s ezen a homályos, bizonytalan tíz éven át mégis egészen egymás mellé kívánczolt most ez a két név...

A város lassan egészen elmaradt mögötte s a mikor a kültelki kertészek alacsony házai mellett elhaladt, kíváncsian kandiált be az udvarokra. Eszébe jutott a faluja, a jóságos, de szörnyen együgyű parasztjaival, a falusi tanító, feszes kurta kabátjában. Ha úgy a barátja mellé állítaná, minő pokoli kacajt keltene a két ellentét.

A szél már nem keverte a havat, amely most csendesen hullott alá. A szürke égbolton áttört a napfény, s amint rávetődött a fehér hórétegre, vakító fénnel szóródott vissza s szinte elkápráztatta a leány szemét. A széles országúton ropogott lábai alatt a hó s ez a sajátságos zöreij annyira foglalkoztatta most, hogy egyébre sem gondolt. Gyermekes kiszámítással úgy lépkedett, hogy a ropogás hosszabb ideig tartott...

A nap egészen elkergette a piszkos szürke párákat s teljes valósággal szórta alá hideg fényét. A leány alig állhatta tekintetével a visszaverődött csillogást, lehúnyta szemeit s

különös örömet talált abban, hogy lehúnyt szemmel bandukol előre. Rothadó zöldség illata csapta meg s szemét még jobban lecsukta. Kocsizőrej ébresztette föl. Bolgár kertészek siettek be a városba. Megbámulták a leányt, de drága bundája, kis prémes kalapja miatt nem mertek megszólítani, csak amikor már messzire jártak kocsijukkal, kurjogattott vissza az egyik legény.

Adrienne ment tovább. Soha nem érzett gyönyör hajtottá előre, megittasult a saját hangulatától s a szokatlan fehérségtől. Ujra lehúnyta szemét s most már jóformán nem is tudta milyen irányba halad. Széles, vörös színek verődtek a lecsukott pillák alá s ezekben a nagy vörös foltokban, mintha egymásután jelent volna meg élettörténetének minden nagyobb eseménye. Ugy érezte, hogy most is az a régi kis iskolás leány gázol a hóban, akit annyiszor elvert az apja. Kiabálni, hangosan sikongatni szeretett volna a nagy gyönyörűségtől, amellyel teleáradt a szíve.

A vakító vörös fény vibrálva cikkázott lehúnyt szeme előtt, azután nagy fekete folt csapódott a piros színbe.

Most arra az időre gondolt, melyet azóta élt át, amióta elkerült hazulról, de ennek az időnek az eseményei bizonytalan zavarosságban olvadtak most össze. Félve menekült gondolataival ettől az időtől, nehogy kellemetlen emlékeket, szégyent, megalázást s becsstelenségeket idézzen fel ez a visszaemlékezés.

Nagy, tiszta fehérség vette körül. Vonzotta, hívta magához ez a nagy színtisztaság. Nem érzett maga körül semmit a város életéből, csak a végtelennek látszó fehérséget érezte a maga tisztaságával.

Es a tisztaság betódult a gondolataiba, a lelkébe s különös meghatottságot érzett, mintha ő is hófehér ruhában lépkedne és husvéti bárkát vinne a templomha s a lelke megtelnék meleg áhítattal, szüzsies tisztasággal.

Megállt s gondolkodni kezdett s arra az eredményre jutott, hogy ő nem felelős semmiért, ami vele életében történt. Ő nem tehet semmiről, a körülmények, csak a bizonyos körülmények, melyek ott ólálkodnak minden magára maradt leány erénye körül, azok az okai mindennek.

Vajjon megmaradhatott volna-e az ő lelke is oly tisztának, mint ez a szüzsies fehérség? Bizonyára, hogy nem, mert egyedül állott a nagyváros félelmetes hajszájában s azután sorra hozzásimultak azok az elmaradhatlan körülmények, melyek észrevétlenül terítik rá azokat a foltokat az ilyen teremtések ártatlanságára . . .

Ah, de az érzései, a szíve romlatlan maradt!
 Egy kutya futott el mellette hangos csaholással s ez az ugatás felrázta hangulataiból. Nem messze tőle kis korcsma állott, ahova külteleki kertészek s hajcsárok jártak. Adriennet hirtelen elfogta a józanság, arra gondolt, hogy kitűnő étvágyal fogja elkölteni a korcsma elfogadható ételeit. Meggyorsította lépteit, most már boszantani kezdte a süppedt hó, amely alul egészen összegyúrte köpenyége szegélyét.

A korcsma előtt felnyergelt ló állott a kerítéshez kötve. Adrienne az előkelő kokott tudásához tartozó szakértelemmel nézegette a lovat. Keztyűs kezével megsimogatta a ló hátát, megveregette a fejét s finom ujjait ingerkedve húzta végig a ló nyakán. Meleg pára tódult ki a ló szájából s Adrienne különös kedvet érzett, hogy valami csintalanságot kövessen el vele. Eloldozza a nyeret s szabadjára hagyja a lovat, vagy talán fel is ülne rá! . . .

Valaki megszólította hátulról:

— A kisasszony nem fél a Milkától? Szelíd állat.

Barna arcú, tömzsi huszár jött ki a korcsmából. Megigazította a pokrócot a ló hátán s indult befelé.

— Nem jönne be a kisasszony? — kérdezte a leánytól s csodálkozva méregette tekintetével. — Hát osztán honnét tetszik erre jönni?

Adrienne elfogultan lépett be a korcsmába. Benn bolgár kertészek iddögáltak. Amint Adrienne belépett, abba hagyták a beszélgetést s különös tekintettel bámultak rá, csak a huszár mutatkozott bátrabbnak. Adrienne elfogultságából úgy segítette ki magát, hogy udvarias kéréssel melléjük ült. A füstös meleg, a korcsma nehéz illata ránehezedett a lélegzetére, de azután beszédes lett. Elmondotta, hogy kocsin jött egy darabig s kedve kerekedett gyalog folytatni az útját; nagyon megéhezett, teát és sonkát kért. Ő különben szereti az egyszerű embereket.

A szomszéd asztaloktól lassan áthúzódtak hozzá; felbátorította, biztatta őket behízelgő, közvetlen beszédével. A huszár engedelmet is kért, hogy egészségére ihassék. Adrienne előbb megkérdezte, elfogadják-e, ha bort hozat számukra. A bátrabbak egy-egy kérdést is intéztek hozzá, amire Adrienne nyájasan válaszolt. Letette fehér prémes kalapját, sűrű szőke haja szétlazult a melegben s a nedvesség, amely kinn ráverődött, apró csillogó csöppekben oszlott szét rajta.

Már nem bántotta a füst, a nehéz meleg, mosolyogva beszélt tovább. Azt érezte, hogy ő most egy mesebeli hercegnő, aki elment az ő egyszerű alattvalói közé egy piszkos

kis korcsmába s talán csak egy szavába kerülne s valamennyien életüket is áldoznák az ő szépséges hercegnőjükért... Koccintott velük, a huszár mohón itta a bort, egészen nekihevült s hangosan erősítette, hogy nincs több olyan ló, mint a Milka s nincs több olyan szép nő a világon, mint az Adrienne nagysága. Ez a név különösen tetszett neki.

Adrienne áradozó lett s érezte, hogy ma még bolond dolgokat fog elkövetni. Izgatta, nyugtalanította a vágy, hogy elmondja nekik az élettörténetét, hogy ő is egyszerű mesterember leánya, aki gyermekkorában gyalog járt át tanulni a szomszéd faluba, de aztán jónak látta, azt elhallgatni.

Valaki harmonikát kerített elő s lassan nyakgatni kezdte, de nem mert vele előrejönni. Egy-cgy hang kísérete is; a harmonikás egészen előre jött s húzta, nyomta a hangszerét.

Egy hosszú, sápadt arcú holgár legény citerát tett az asztalra. A két hangszer sikoltozó hangokat adott ki.

Adrienne elfelejtett mindent, a vakító havat, gyermekéveit, elegáns lakását; szilaj kedv tüzelte a vérét s halkán kíséрни kezdte a citerát.

Nyers, kurjongató férfihang csapott a hangok közé, egy fiatal legény elvékonyodott sipító hangon mintha halotti éneket dudolt volna. A huszár csak akkor kurjantott, amikor a szivarja nem akart égni, különben komor, hallgatag arccal ült a helyén. Két legény összefogódzott s táncolni kezdett, a többiek a tenyereikbe csapva álltak körül.

Nehéz, szakadozott roppanás kísérete a táncot.

A szoba egészen megtellett füsttel, szilaj hangokkal. Kettesével, hármásával táncoltak, volt, aki egyedül forgott.

A padlóról nehéz porfelhő szállt föl s összekeveredett a füsttel. Adrienne beleszédült ebbe a vad gyönyörbe s feje kábultan csuklott alá. Lehúnyta szemét s úgy hallgatta a zavaros hangokat. Tombolt, forgott körülötte minden, csak a huszár ült komoran a helyén s lopva a leányra pillantott.

Adrienne annyira elérzékenyült, hogy sírni szeretett volna. Ismét eszébe jutott gyermekora, amikor annyi verést kapott az apjától. Valami bestiális dac támadt benne a saját sorsa iránt, amely nem engedte meg neki, hogy ilyen múlt nélkül érhetne volna el azt, amit így elért . . .

Arcából hátracsapta a haját, büszkén nézegette magát a tükörbe, azután odalépett a huszár elé, megfogta a karját s húzta magával az izzadt arcú táncosok közé. Kitért belőle a kacaj s arra gondolt, hogy bizonyára már várja otthon a finom és előkelő barátja, aki a legdiskrétebb parfümöket használja . . .

Háború és béke.

Írta: Tolstoj Leó.

— Új fordítás az orosz eredetiből. —

107

Reggel kilenc órakor a kítűzött időben Bolkinsky megjelent a hadügyminiszter fogadó termében.

András herceg nem ösmerte személyesen Araksepvet, de amiket hallott felőle, nem növelte iránta tiszteletét.

A herceg már másodizben sürgeti bejelentését a szolgálattelvő szárnysegédnél, a teremben levők gúnyosan pillantottak feléje s halkán jegyzék meg:

— Majd rá kerül a sor idején.

Egynehány kihallgatás után András herceg nyert bebocsátást a szolgálattelvő tiszt halkán suttogá mögötte:

— Jobbra az ablak felé.

Az egyszerűen, de csinnal berendezett szoba közepén az asztalnál negyven év körüli karcsú termetű, rövidre nyírott, hosszúkás fejű férfiú ült, sűrű szemöldökei lelógtak kifejezetlen szemeire s vörös lelógó orrára.

Araksejev hátrafordult anélkül, hogy reá pillantott volna.

— Mit kérelmez? — fordult feléje.

— Semmit sem kérek, fenség! — válaszolt András herceg nyugodt hangon.

Araksejev erősen szemei közé nézett.

— Üljön le. Ön Bolkonsky herceg?

— Semmit sem kérek, Ő felsége Kegyelmességednek egy iratot küldetett be.

— Igen, barátom, olvastam a javaslatát, — szakítá félbe Araksejev, s eleinte barátságos hangja, mogorva, lenéző, barátságtalan hangba csapott át. Elfordulva kérdé: — Ön új hadi törvényeket javasol? Hiszen olyan töméntelen sok a törvény amúgy is. Most mindenki törvényeket fogalmaz. Könnyebb azokat megírni, mint kivinni.

— Én Ő felsége parancsára jövök, megtudandó Kegyelmességed véleményét, — szólott Bolkonsky mély tisztelet hangján.

— Véleményemet beküldöttem a bizottságnak. Nem hagytam jóvá, — mondá Arakcsejev, miközben felkelt s íróasztaláról egy iv papírt vett elő. — Ime! — nyújtá oda a hercegnek.

Az íven keresztül rézsútosan nagy kezdőbetűk, ékezetek nélkül, sok-sok helyesírási hibával a következők állottak:

„Megokolás nélkül van összeállítva s lemásolva a francia hadi törvényekből, szükségtelen módon tér el saját törvényeinktől.“

— Milyen bizottságba utasított? — kérde András herceg.

— A hadi törvények bizottságához s felterjesztésemre uraságodat tagjai közé sorolták. Csakhogy az állás díjtalan.

András herceg mosolygott.

— Nem óhajtok fizetést.

— Tehát díjazatlan tag, — ismétlé Arakcsejev. Van szerencsém! He! Van még künn valaki? Bocsásd be! — szólott a szárnysegédhez miközben a hercegtől elbúcsúzott.

Egy héttel később András herceg tagja volt az új hadi szabályzat-kidolgozó bizottságnak s várakozása ellenére a bizottság elnökévé választott. Speranszky kértére átvette a készülődésben levő polgári törvényköny első részének átdolgozását a Code Napoleon és a Codex Jusztiniani felhasználásával.

V.

1808-ban, midőn Pierre visszaérkezett birtokairól Pétervárra, elnöke lett a szabadkőműves páholynak. Új tagokat szerzett s az egyes páholyok egybeforrasztásán fáradozott. Saját költségén új páholyt építtetett s hozzájárult a kegyes adományok gyűjtéséhez, amelyeknek befizetésében a legtöbb tag pontatlannak bizonyult. A rend pétervári szegényházának költségeit egymaga viselte.

Élete azonban a régi mederben folyt. Ugyanolyan szórakozások s csapongások közepette. Szeretett jól enni, inni s dacára, hogy lealacsonyítónak, erkölcstelennek találta a legényemberek tivornyaiban való részvételt, mégsem tudott elmaradni róluk.

Elfoglaltsága s szórakozásai közepette egy év múlva észlelni kezdé, hogy minél inkább megveti a lábát a szabadkőművesek intézményén, annál jobban inog alatta a talaj; azt is érezé, hogy az inga-

dozó talajjal összeforrt. Amidőn a rendbe lépett, úgy érezte, mintha bizalomteljesen lépne egy mocsár síma színére s most, miután tagja, beomlott. A talaj minőségéről meg akarván győződni, mindkét lábával reánehazedett s még mélyebbre süllyedt, már térdig járt a mocsárban.

A páholy összes testvéreit ismerte s nehezeire esett bennök csak a testvért s nem B. avagy Wasziljevics D. herceget látni, akiket az életben jobbadán gyöngé s jelentéktelen embereknek ösmert. A szabadkőművesek kötényei és rendjelei mögött mindig a külvilági egyenruhát, ordókat látta rajluk, gyakorta, midőn könyöradományokat gyűjtött — s tíz tag adományaként csak 20–30 rubel folyt be s ezek is nagyobbbrészt adósak maradtak vele, lárha az embereknek fele olyan gazdag volt, mint ő — eszébe jutott Pierrenak a szabadkőművesek fogadalma, mindenöket emberbarátaikkal megosztani s lelkében kételyek ébredtek, miknek elűzésén hiába fáradozott.

A testvéreket négy osztályba osztotta.

Az első osztályhoz tartoztak azok a testvérek, akik sem a páholy gyülekezetein, sem a világi ügyekben részt nem vettek, egyedül a rend titkos tudományával, a három ős-elemnek a kén, ezüst, só kutatásával, Istennek háromféle módon való megnevezésén, a négyzet s Salamon templomának többi alakjának jelentőségével foglalkoztak.

Pierre tisztelte a rend eme testvéreit, javarészt öreg férfiakból állottak, de nem osztotta e tárgyak iránti érdeklődésüket. Nem vonzotta a mysztikus.

A második osztályhoz tartozott Pierre s a hozzá hasonló testvérek, akik keresnek, ingadoznak, akik a szabadkőművességhez vivő útat még nem tették meg, de megtenni reménylették.

(Folytatjuk.)

A modern lakás

cimű vállalkozás az egyetlen Magyarországon, mely a leg-szerényebb lakástól a legnagyobb szabásúig berendezéseket tervel és elkészít. Műtárgyak és művészi butorok külön kaphatók és megrendelhetők.

IV. ker., Ferenciek-tere 2. sz.

Természettudomány.

A VILÁGÜR ÉTHERJE. A világűr: semmi-e vagy valami? Ez a tudománynak egyik legsúlyosabb kérdése, ami felől most egy nagy nevű tudós némelytájékoztatót mond. Súlyos a kérdés, mert ezzel függenek össze a természet ismeretének bizonyos alapvető dolgai. Hogy jön ide a földre a hó? Hogy jön a fény! Hogy jő minden életnek a forrása, a nap hatása, a világürről át?

A levegő, a föld körül levő gázok mindössze burkolatot képeznek a föld körül: de mi van azon túl? Semmi? Az nem lehet, mert ahol a semmi van, ott nem lehet mégis valami, valami, amin a fény és hősugár tovahatol, valami, ami vilamos hatásokat a napból a földre közvetít, valami, ami hullámzik, rezeg. A fizika épen ebből a kényszerítő okból kiindulva, azt mondja: igenis, ott a végtelen űrben van valami, az éther. Az éther, ami így puszta hipotézis, az éther, amit még senki meg nem határozott, valami amiről csak annyit mond a tudomány, hogy lennie kell, mert nélküle megmagyarázhatatlan mindaz, ami a nap, a napok és a bolygók között hő, fény és villamos hatásként nyilvánul.

Tagadhatatlan azonban, hogy a tudomány azzal a mondásával, hogy «lenni kell», nem egyszer fényesen bizonyította be erejét. Megmondta, itt és itt kell lenni egy csillagnak, múltak esztendőök és felfedezték, amit számítás útján

előre megállapítottak. Maga az, aki most a világűr étherjének a kérdéséhez szól, Mendeljejev vegyész, megmondta, hogy az ismerteken kívül kell lenni ilyen és ilyen elemnek és pár évre rá felfedezték, úgy, amint Mendeljejev számításokkal megállapította. Olyan formán, mint ahogy megállapították a majom és az ember közötti átmenetet és később megtalálták az átmeneti koponyát vagy ahogy megmondták, hogy kell lenni egy átmeneti alakúnak, amely már tüdővel lélegzik (Cerakodus) és meglelték, ugyanúgy ezen átmeneti összefüggésekből határozott meg Mendeljejev is még ismeretlen elemet.

Most felveti a kérdést, minő lehet az az ismeretlen valami, amit a világűr étherjének nevezünk? Nem lehet olyan elem, mint amelyeket ismerünk a földön. Mert ezek nem hatolnak át a testeken és azonkívül mindazzal a tulajdonsággal bírnak, hogy más elemekkel egyesülnek. A világűr étherjével semmiféle vegyületét más elemeknek nem ismerjük. Ha az éther a testet áthatja, úgy csak gáznemű lehet, úgy amint némely könnyen diffundáló gázok némileg hasonló tulajdonsággal bírnak is. A hidrogén pl. vasba, platinába behatol. Bizonyára gázának nagy ritkultsága és könnyű atomsúlyánál fogva. Azaz a hidrogén atomja oly kicsiny, hogy a vas molekulái között behatolhat. Eszerint az éther atomsúlya még kisebb kell hogy

legyen, az atomok még parányi-
abbak és akkor érthető az a tulaj-
donsága, hogy mindenen áthatol
és minden egyéb elemnél könny-
nyebb voltánál fogva az üres eleme.

Marad azonban a kérdés, miért
nem képez soha más elemekkel
vegyületet. Ez csak azzal volna
magyarázható, hogy az éther ve-
gyileg a legtétlenebb impasszívebb
elem. Ami azonban pusztán mondás
volna, ha nem volnának csakugyan
az ismert elemek között is olyanok,
amelyek rendkívül nehezen lépnek
másokkal összeköttetésbe, illetőleg
szörnyű nagy az impasszivitásuk.
Újabban azonban fölfedeztek éppen
ilyeneket, mint az Argon, a Neon,
melyek igen nagy mérvben tétlen
gázok mindenféle vegyi hatás tekint-
tetében. Így az éther ehhez a cso-
porthoz csatlakoznék mint olyan
gáz, amely ezzel a tulajdonsággal
a legnagyobb fokban, tökéletesen
bír. És tekintve azt, hogy az elemek
között tényleg csupa ilyen átmeneti

viszonylatokat találunk, ezt a ma-
gyarázatot el kell fogadni.

Mendeljen most még egy
csodálatos elméletet is épít fel a
radioaktivitásra nézve. Ő ugyanis
azt mondja, hogy maga a radioac-
tivitás éthertüremény. A rádium
kisugárzását már Rutherford valami
végtelen könnyű gáznak mondta.
Mendeljen szerint amilyen vég-
telenül könnyű gáz az éther, úgy
bizonyos súlyos elemek vonzásának
alá van vetve. Így a rádium, thorium
tulajdonképpen nagymennyiségű ét-
hert vonz magához és a világító
tulajdonképpen az éther. Sőt lehet-
séges Mendeljen szerint, hogy
a napok világító sugárzása is tulaj-
donképpen étherfolyamat: nagy tö-
megükkel magukra központosítván
a világűr étherjét. Nos, ez egyelőre
még rajon is elméletsspekuláció,
de lehet, hogy nyom valami to-
vábbi felfedezés felé. Főleg pedig
Mendeljen nem az a név, akit
komolyan ne kellene venni.

Szerkeszti: Bródy Sándor.

Főmunkatárs: Ambrus Zoltán, Heltai Jenő,

Szerkesztőség: Lövölde-tér 1.

Kiadja: a Jövendő kiadóhivatala. Tulajdonos: a szerkesztő.

Lövölde-tér 1.

Jövendő.

A Jövendő előfizetési ára egy óra 1 korona,
negyedévre 3 korona félévre 6 korona.

Kérjük a hátralékos előfizetőket, szíveskedje-
nek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarább
megküldeni.

A „Jövendő“ kiadóhivatala.
Budapest, Lövölde-tér 1.

Globus műintézet és kiadóvállalat részv.-társ. nyomása, Budapesten.